

DZIEŃ STATYSTYKI POLSKIEJ

9 marca 2019 r.

Co to jest spis powszechny?

Powszechny spis ludności jest pełnym badaniem statystycznym, za pomocą którego ustala się stan i strukturę ludności według określonych cech społeczno-demograficznych. Badanie przeprowadza

się w określonym momencie na określonym terytorium. W ramach spisu powszechnego są zbierane dane o gospodarstwach domowych, rodzinach oraz zasobach mieszkaniowych.

230 lat

upływa w tym roku od pierwszego spisu ludności na ziemiach polskich.

Pierwszy spis ludności na ziemiach polskich w 1789 r.

Pierwszy spis ludności na ziemiach polskich został przeprowadzony na podstawie Konstytucji z 22 czerwca 1789 r. uchwalonej przez Sejm Czteroletni (1788–1792).

Inicjatorem spisu był poseł hrabia Fryderyk Józef Moszyński, który podczas sesji sejmowej 9 marca 1789 r. uzasadnił w swoim wystąpieniu przeprowadzenie spisu ludności potrzebami administracji i wojskowości Rzeczypospolitej.

Upamiętniając to wydarzenie Rada Główna Polskiego Towarzystwa Statystycznego wspólnie z Komitetem Statystyki i Ekonomometrii Polskiej Akademii Nauk oraz Główny Urząd Statystyczny ustanowiły dzień 9 marca Dniem Statystyki Polskiej.

Hrabia Moszyński był także autorem tabel statystycznych dla pierwszego spisu ludności i statystycznej metody wymiaru podatków na wojsko.

22 VI 1789 r.

uchwalono Konstytucję, która była podstawą do przeprowadzenia pierwszego spisu ludności na ziemiach polskich.

„Lustracja dymów i podanie ludności” z 1789 r.

Aktem normatywnym, który został uchwalony przez Sejm Czteroletni w sprawie pierwszego spisu na ziemiach polskich była Konstytucja „Lustracja dymów i podanie ludności”. Formularz spisowy nosił nazwę „Tabella ludności spisu z 1789 r.”.

Spis obejmował ludność wiejską i miejską, nie dotyczył natomiast stanów uprzywilejowanych, tj. szlachty i duchowieństwa.

Za pomocą formularza badano liczbę ludności oraz jej strukturę według płci, wieku (wykazywano synów w dwóch grupach wiekowych: do 15 lat oraz powyżej 15 roku życia, a także córki bez wyszczególniania przedziałów wieku), zawodu oraz stanowiska społecznego. Dla każdej posesji wypełniano osobne druki spisowe.

Ludność żydowską i karaïmską spisywano na specjalnie przygotowanych wzorach formularzy. Pytania dotyczyły płci, wieku, zawodu i stanowiska społecznego. W przypadku dziewcząt i chłopców badano wiek dzieci poniżej oraz powyżej 1 roku życia.

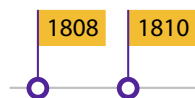
Sejm Czteroletni zarządził także wprowadzenie stałej rejestracji ruchu naturalnego począwszy od 1 stycznia 1790 r. Władze kościelne zostały zobowiązane do przesyłania komisjom skarbowym danych dotyczących rejestracji metryk ślubów, chrztów i pogrzebów oraz rejestracji wszystkich mieszkańców.

Pierwszy spis ludności stał się podstawą szacunków liczby ludności Rzeczypospolitej w końcu XVIII wieku.

19 IV 1790 r.

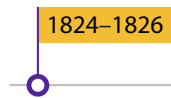
na sesji sejmowej ogłoszono wyniki pierwszego spisu ludności na ziemiach polskich.

Historia spisów ludności na ziemiach polskich do 1918 r.

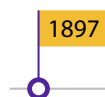
Spisy powszechne ludności dwukrotnie przeprowadzono na terytorium Księstwa

Warszawskiego wykorzystując odrębne formularze dla miast i wsi. Badano stan i strukturę demograficzną ludności, wyznanie, sytuację zawodową oraz liczbę domów.

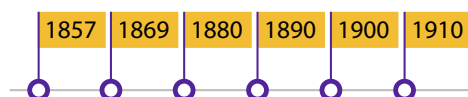
Na terenie Królestwa Polskiego przeprowadzono spis miejscowości, który połączono z spisem ludności i domów.

Wyniki spisu nie były publikowane z wyjątkiem opracowania „Tabella miast, wsi i osad Królestwa Polskiego”, w której informacje o liczbie ludności i domów podawano dla każdej, nawet najmniejszej, miejscowości.

Był to jedyny spis przeprowadzony jednocześnie w Cesarstwie Rosyjskim i Królestwie Polskim. Zbierano informacje na temat płci, wieku, wyznania, stanu

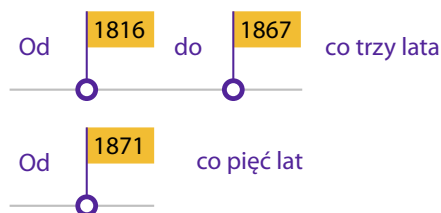
cywilnego, miejsca urodzenia, składu społeczno-zawodowego ludności i jej wykształcenia. Wyniki spisu opublikowano dla powiatów i miast każdej z dziesięciu guberni Królestwa Polskiego. Oddzielnie prezentowano informacje dla miasta Warszawy.

W Galicji, która wchodziła w skład monarchii austro-węgierskiej, spisy przeprowadzano zawsze w dniu 31 grudnia. Były to spisy imienne, w których uwzględniano ludność stale zamieszkującą w danej miejscowości, jak i ludność obecną w dniu spisu w tej

miejscowości chociaż niemieszkającą w niej na stałe.

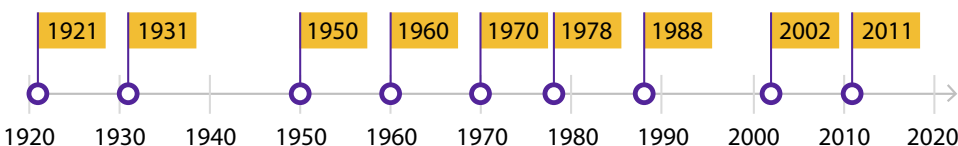
Podczas spisywania pytano o nazwisko, płeć, stan cywilny, wiek i miejsce urodzenia, wady fizyczne i umysłowe, religię, umiejętność czytania i pisanie, zatrudnienie (zarobkowanie). W pierwszych dwóch spisach pojawiły się pytania o narodowość, a od 1890 r. badano warunki mieszkaniowe.

Z taką częstotliwością odbywały się spisy ludności na terenie Prus.

Badania obejmowały swoim zasięgiem cały obszar ziem polskich znajdujących się pod zaborem pruskim, a także Śląsk i Mazury.

Spisy Powszechne przeprowadzone przez Główny Urząd Statystyczny od 1918 r.

1427

domów zamieszkałych liczył Kraków według danych spisu z 1880 r.

w 2021 r.

odbędzie się w Polsce kolejny Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań.